

Wieringer Bol Eudia herleeft

TEKST EN FOTO'S:
MARK SISOUW DE ZILWA

Na enkele eenzame jaren in een Fries botenhuis heeft de Wieringer Bol Eudia vorige zomer een nieuwe trotse eigenaar gevonden. Direct daarna heeft Pier Piersma in Heeg het schip grondig geres-taureerd, zodat de Eudia voorlopig de tand des tijds weer kan doorstaan. Van de oorspronkelijke houten bollen is, voor zover bekend, alleen de Eudia in varende staat behouden gebleven. Dit is te danken aan alle vorige eigenaren die dit unieke schip gelukkig altijd van de sloop behoed hebben.

Een bekende vroegere eigenaar was Dr. T. Huitema, de schrijver van het standaardwerk Ronde en Platbodemjachten en in leven erelid en secretaris van de VSRP/Stichting Stamboek Ronde & Platbodem jachten. Hij heeft de Eudia in 1953 als wrak gevonden en als eerste grondig laten restaureren bij Tjeerd v.d. Meulen in Joure. Daarna heeft hij er decennia lang mee gevaren. Tijdens de recente verbouwing zijn delen van het boeisel en de mastvoet vervangen en zijn restauraties verricht aan rondhouten en dekbalken. Ook is

het vooronder aangepast om er met een familie met vier kinderen mee op vakantie te kunnen. Na een aantal laklagen ligt de Eudia weer trots te glimmen in de zon. Zij is opgenomen in het register Varende Monumenten (nr. 1526) en is aangemeld bij VSRP/SSRP en ingeschreven onder stamboeknummer 20.

Vissersschip

De Wieringer bol, naar herkomst ook wel Enkhuizer bol, Makkumer bol of Workumer bol, is rond 1900 ontstaan. Ze werden gebouwd door de werf Lastdrager in Enkhuizen en door de werf Zwolsman in Workum en een werf in Makkum die ook de Wieringer aken bouwde. De Enkhuiser vissers spraken bovendien nog van aalbootjes. Er zijn slechts een tiental van deze bollen gebouwd, waarvan er ook nog maar enkele over zijn. Het is een rond schip dat op een 7 centimeter hoge kielbalk is gebouwd. De afmetingen bedragen circa 7,60 x 3,05 m. De Wieringer bol is verwant aan de Wieringer aak en de Vollenho-

Schilderij van de Eudia bij de Witte brug te Den Haag, geschilderd door Willem Bastiaan Tholen. Coll. Gemeentemuseum Den Haag.

vense bol, maar is meer gedrongen, dus handzamer dan de aken. Vooral de vissers uit Enkhuizen gebruikten dit schip voor de ansjovis- en haringvangst. Aanvankelijk was er dus geen bun nodig. Maar toen er later ook met de beug op bot werd gevist, moest er toch een bun in worden geplaatst.

Er werd gevist bij Wieringen, Hindelopen en Harlingen. De zeewaardigheid van dit betrekkelijk kleine schip werd bij zwaar weer geprezen. De vissers waren met drie man aan boord en slipen op een brede, dwarsscheepse kooi in het vooronder, waar bovendien nog een kachel stond. De kuip lag vol met vijftienveertig à vijftig ansjovisnetten, elk met bijbehorende ankers van 20 kg, bakens en een twintig vadem touw. Na een goede vangst kwamen er dan nog zo'n zeventigduizend stuks ansjovis bij, die, naar overlevering

van oude vissers, aanvankelijk stuk voor stuk geteld op de afslag werden afgeleverd.

Het zusterschip van de *Eudia* werd in 1902 door Lastdrager gebouwd als visserman en heet *Twee Gebroeders* (WR 78). Dit schip is eigendom van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. Het schip ligt opgeslagen in een depot en is niet voor publiek toegankelijk. Maar met medewerking van het Zuiderzeemuseum hebben we toch foto's kunnen maken die duidelijke gelijkenissen met de *Eudia* illustreren. De *Twee Gebroeders* is iets kleiner (7,70 x 3 m.) dan de *Eudia* en heeft een stoere en weinig luxe uitstraling. Het geteerde hout lijkt niet op het gelakte eiken van de *Eudia*, maar in de details kun je zien dat het schip van dezelfde werf komt.

Juist vanwege de goede zeileigenschappen zijn er later verschillende nieuwe bollen in staal uitgevoerd volgens het succesvolle ontwerp van J.K. Gipon.

De *Eudia* sinds 1901

De *Eudia* werd in 1901 door de bekende werf Lastdrager aan de paktuinen achter de Drommedaris in Enkhuizen gebouwd voor de visser N. Steen. Tijdens de bouw werd het schip echter al doorverkocht aan de kunstschilder Willem Bastiaan Tholen. Deze later zeer vermaarde schilder van de Haagse school heeft de *Eudia* als jacht laten afbouwen en naar verluid de bouw nauwlettend begeleid: "Geen plank werd gemaakt, geen spijker ingeslagen zonder zijn toestemming". In de periode 1901 tot ongeveer 1919 heeft Tholen vele tochten gemaakt door heel Nederland: van Zeeland tot Overijssel en langs de gehele Zuiderzeekust. Tijdens deze tochten maakte hij studies en schilderde hij prachtige schilderijen van vele plaatsen, zoals Veere, Enkhuizen en Bunschoten. Ook zijn geliefde schip werd verschillende malen vastgelegd.

'Wanneer men aan Tholen denkt, denkt men aan een schuit', aldus R.S. Bakels in zijn biografie van de schilder Tholen (1860-1931). 'Jarenlang ging hij met zijn schip uit varen, bleef liggen waar de wind hem van de ene dag op de andere gevoerd had en maakte studies van alles wat hem bekoorde'. 'Hij is een bekwaam schipper. Ge ziet het aan zijn werk, zijn schepen zeilen werkelijk. Ge hoeft niet, zoals dikwijls het geval is, te vrezen dat de stand der zeilen op een schilderij niet te rijmen is met de richting van de wind, die in het water en de wolken zichtbaar is.' 'Want hij kent het vak van zeilen, hij weet alles van het want, de schooten en de zwaarden.'

Laatste dagen

Enkhuizen was Tholen's favoriete ligplaats. In

De *Eudia* na restauratie

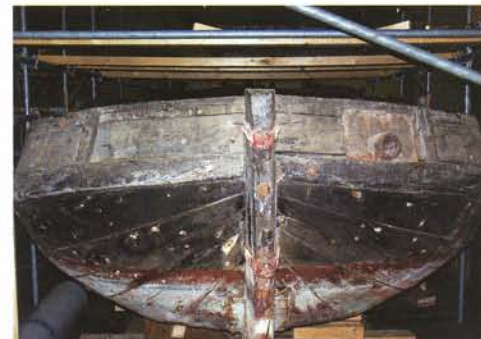
Het achterschip van de *Eudia*.

Restauratie van de *Eudia* in Joure omstreeks 1953.
Onder: De Enkhuizer bol *Eudia* na restauratie.

De WR 28, *Twee Gebroeders* in het Zuiderzeemuseum.

Het achterschip van de *Twee Gebroeders*.

Het kajuitschot met deurtjes van de *Eudia*.

deze thuishaven heeft hij vele malen na een lange tocht aangelegd om in alle rust van de zondagochtend te genieten. Naar verluid was Tholen met zijn *Eudia* zo'n bekende en graag geziene gast in Enkhuizen dat de vlag van de Drommedaris halfstok werd gehesen toen zijn dood bekend werd in 1931. Het is nog onbekend wat er precies met de *Eudia* is gebeurd nadat Tholen het schip verkocht. Wat wel bekend is, is dat Huitema de boot als een vermeend boeierwraak aantrof in een weiland in Friesland in 1953. Het schip onderging daarna een grondige restauratie bij de bekende werf Tjeerd van der Meulen in Joure. Deze werf (nu in Sneek met Henk van der Meulen als werfbaas) vierde vorig jaar zijn 150-jarig bestaan.

De nieuwe eigenaar zou graag meer horen over de *Eudia* en haar vroegere eigenaren. Reacties zijn van harte welkom aan sisouwdezilwa-mol@hetnet.nl